

Bruxelles, den 20.7.2021
SWD(2021) 719 final

ARBEJDSDOKUMENT FRA KOMMISSIONENS TJENESTEGRENE

Rapport om retsstatssituationen 2021

Landekapitel om Letland

Ledsagedokument til

**MEDDELELSE FRA KOMMISSIONEN TIL EUROPA-PARLAMENTET, RÅDET,
DET EUROPÆISKE ØKONOMISKE OG SOCIALE UDVALG OG
REGIONSUDVALGET**

Retsstatssituationen i Den Europæiske Union

{COM(2021) 700 final} - {SWD(2021) 701 final} - {SWD(2021) 702 final} -
{SWD(2021) 703 final} - {SWD(2021) 704 final} - {SWD(2021) 705 final} -
{SWD(2021) 706 final} - {SWD(2021) 707 final} - {SWD(2021) 708 final} -
{SWD(2021) 709 final} - {SWD(2021) 710 final} - {SWD(2021) 711 final} -
{SWD(2021) 712 final} - {SWD(2021) 713 final} - {SWD(2021) 714 final} -
{SWD(2021) 715 final} - {SWD(2021) 716 final} - {SWD(2021) 717 final} -
{SWD(2021) 718 final} - {SWD(2021) 720 final} - {SWD(2021) 721 final} -
{SWD(2021) 722 final} - {SWD(2021) 723 final} - {SWD(2021) 724 final} -
{SWD(2021) 725 final} - {SWD(2021) 726 final} - {SWD(2021) 727 final}

DA

DA

SAMMENDRAG

Det lettiske retssystem har nydt godt af foranstaltninger til yderligere at forbedre dets uafhængighed, kvalitet og effektivitet. Den nye procedure for udvælgelse af dommerkandidater, der blev indført for at styrke retsvæsenets uafhængighed, er begyndt at finde anvendelse. Domstolsrådet har godkendt en ny strategi for 2021-2025, der tager sigte på at øge retsvæsenets uafhængighed. Rådet arbejder imidlertid fortsat med begrænsede ressourcer, navnlig for så vidt angår dets personale — et spørgsmål, der allerede blev rejst i rapporten om retsstatssituationen 2020. Der er vedtaget en ny etisk kodeks for dommere for at modernisere vejledningen om etik, som ikke var blevet opdateret siden 1995. Domstolenes og anklagemyndighedens digitaliseringsniveau er højt, og der gøres en indsats for at løfte det yderligere. Regeringen har til hensigt at oprette et nyt uddannelsescenter, der skal centralisere al uddannelse i retssystemet. Det er vigtigt, at domstolsmyndigheden inddrages tilstrækkeligt i ledelsen af og tilsynet med den. Den nyoprettede økonomiske domstol er ved at være klar til at behandle sager og vil have behov for tilstrækkelige ressourcer til både personale og uddannelse for at kunne håndtere komplekse økonomiske og finansielle sager effektivt.

De lovgivningsmæssige reformer, som Letland har vedtaget for at styrke effektiviteten af rammerne for bekæmpelse af korruption, er endnu ikke gennemført fuldt ud. Lovgivningen kriminaliserer lovovertrædelserne embedsmisbrug, indenlandsk og udenlandsk bestikkelse og handel med indflydelse. En ny handlingsplan for forebyggelse af korruption er under udarbejdelse. Opgaven med at efterforske og retsforfølge korruptionsrelaterede lovovertrædelser er fortsat delt mellem forskellige myndigheder. Der er truffet foranstaltninger til at øge efterforskningskapaciteten i korruptionssager hos kontoret for forebyggelse og bekæmpelse af korruption. Arbejdet med integritetsrammen for forebyggelse af interessekonflikter er fortsat, men bestemmelserne, der regulerer "svingdørsproblematikken" og restriktioner efter fratrædelse, er fortsat begrænsede. Lobbyvirksomhed er fortsat ureguleret, mens lovforslaget herom fortsat drøftes i parlamentet. Statsrevisionen har revideret mere end 90 % af de midler, der blev brugt i 2020 til covid-19-relaterede støtteforanstaltninger.

Hvad angår mediefrihed og mediepluralisme er der vedtaget ny lovgivning til gennemførelse af direktivet om audiovisuelle medietjenester, som har til formål at styrke uafhængigheden af det nationale råd for elektroniske massemedier, som er Letlands medietilsynsmyndighed, mens dets beføjelser er blevet reduceret ved at fjerne det operationelle tilsyn med public service-medier. Selv om der findes en omfattende ramme for beskyttelse af journalister og retten til adgang til oplysninger, ser det ud til, at journalister fortsat udsættes for personlige angreb online, ofte fra politikere. Der er taget skridt til at afbøde covid-19-pandemiens økonomiske konsekvenser for medierne. Desuden er der givet udtryk for visse betænkeligheder med hensyn til journalisters begrænsede adgang til oplysninger under covid-19-pandemien.

Der er vedtaget foranstaltninger til håndtering af covid-19-pandemien inden for rammerne af undtagelsestilstanden, som blev ophævet i april 2021. Parlamentet har fortsat med at fjernarbejde og har gennemgået de pandemirelaterede foranstaltninger. Parlamentet kunne imidlertid kun efterfølgende godkende eller forkaste de regeringsforanstaltninger, der for størstedelens vedkommende allerede var trådt i kraft under undtagelsestilstanden, men kunne ikke ændre dem. Ombudsmandsinstitutionen er blevet genakkrediteret med A-status og er fortsat med at overvåge pandemirelaterede foranstaltninger. Nye retningslinjer for udvikling

af et mere sammenhængende civilsamfund for perioden 2021-2027 er vedtaget af regeringen, som også har tildelt finansiel støtte til NGO'er for at afbøde virkningerne af covid-19-pandemien.

I. RETSSYSTEMET

Det lettiske retssystem er tredelt. I første instans er der ni distriktsdomstole (byretter), der beskæftiger sig med civil- og strafferetlige sager, og én distriktsdomstol i forvaltningsretlige sager. En ny specialiseret økonomisk domstol behandler visse former for økonomisk og finansiel kriminalitet. I anden instans er der fem appeldomstole, der beskæftiger sig med civil- og handelsretlige sager, og én regional forvaltningsdomstol. I tredje instans er der den øverste domstol, som behandler strafferetlige, civilretlige og forvaltningsretlige sager. Forfatningsdomstolen forestår forfatningsmæssige prøvelser. Et uafhængigt domstolsråd har til opgave at deltage i udformningen af politikker og strategier for retssystemet og forbedringen af dets tilrettelæggelse. Desuden står rådet for udvælgelse af dommerkandidater, udnævnelse og afskedigelse af retspræsidenter, fastlæggelse af domstolsstrukturen og godkendelse af uddannelsesindhold. Dommerkandidaterne udvælges ved hjælp af en åben udvælgelsesprøve, som tilrettelægges af domstolsrådet, og de rangordnes og placeres på en liste, hvorfra justitsministeren foreslår den kandidat, der har det højeste antal point, for parlamentet (Saeima) med henblik på udnævnelse. Efter tre år og et retsorgans evaluering udnævnes dommerne af parlamentet for en ubegrænset periode efter forslag fra justitsministeren. Anklagemyndigheden er en uafhængig retslig institution under rigsadvokatens myndighed. Letland deltager i Den Europæiske Anklagemyndighed (EPPO). Det lettiske advokatråd er en uafhængig, selvregulerende faglig organisation, som er ansvarlig for disciplinærsager vedrørende advokater.

Uafhængighed

Opfattelsen af retsvæsenets uafhængighed er steget siden 2016, både blandt virksomheder og den brede offentlighed, og er fortsat middel. 57 % af befolkningen og 53 % af virksomhederne mener, at domstolenes uafhængighed er "delvis god" eller "meget god"¹. Opfattelsen af uafhængigheden er blevet bedre siden 2016, både blandt offentligheden og virksomheder, idet den er steget med 12 % i befolkningen og med 6 % blandt virksomheder i 2021².

Den nye procedure for udvælgelse af dommerkandidater og styrkelse af retsvæsenets uafhængighed begynder at finde anvendelse. Som beskrevet i rapporten om retsstatssituationen 2020 fastlagde domstolsrådet den nye procedure for udvælgelse af dommerkandidater, en kompetence, der ved en lov fra 2018 blev overført fra den udøvende magt til domstolsrådet³. Kommissionen for udvælgelse af dommerkandidater til

¹ Figur 48 og 50, EU's resultattavle for retlige anliggender for 2021. Mens 5 % af befolkningen og 7 % af virksomhederne angiver, at de opfatter graden af uafhængighed som "meget god", og 52 % af befolkningen og 51 % af virksomhederne opfatter den som "rimelig god", opfatter 29 % af befolkningen og 26 % af virksomhederne graden af uafhængighed som "rimelig dårlig" eller "meget dårlig". Opfattelsen af retsvæsenets uafhængighed kategoriseres som følger: meget lav (mindre end 30 % af de adspurgte opfatter retsvæsenets uafhængighed som "rimelig god" og "meget god"), lav (30-39 %), middel (40-59 %), høj (60-75 %), meget høj (over 75 %).

² Figur 48 og 50, EU's resultattavle for retlige anliggender for 2021.

³ Rapport om retsstatssituationen 2020, landekapitlet om Letland, s. 2.

distriktsdomstole og appeldomstole, som domstolsrådet har oprettet, indledte sit arbejde den 22. oktober 2020 og gennemførte for første gang denne kompetence til at udvælge dommerne til den nyoprettede økonomiske domstol. På grundlag af erfaringerne fra denne udvælgelsesproces justerede domstolsrådet i april 2021 proceduren for udvælgelse af dommerkandidater til distriktsdomstole og appeldomstole en smule og forbedrede både indholdet af og evalueringskriterierne for eksamener og tilrettelæggelsen af processen, navnlig med hensyn til den skriftlige prøve⁴. Domstolsrådet fandt, at den overordnede gennemførelse af proceduren var vellykket. De ændrede regler vil gælde for den udvælgelsesproces for ledige stillinger på det civil- og strafferetlige område ved appeldomstolene, der starter i maj 2021⁵.

Domstolsrådet har vedtaget sin strategi for 2021-2025, der tager sigte på at øge retsvæsenets uafhængighed. Det overordnede mål med den nye strategi, der blev vedtaget i marts 2021, er at øge retsvæsenets uafhængighed, kvalitet og ansvarlighed ved at sikre, at retsvæsenet er ligeligt repræsenteret i dialogen mellem statsmagtens dele⁶. Med henblik herpå foreslås det i strategien at overdrage ansvaret for uddannelse af dommere fra den udøvende magt til domstolsrådet⁷. Det har bl.a. også til formål at styrke domstolsrådets funktion og rolle samt domstolenes evne til at organisere sig selv. Dette er vigtigt for at styrke domstolenes operationelle autonomi, da domstolsrådet kun afgiver udtalelser om finansieringen af retsvæsenet⁸, og den øverste domstol er den eneste nationale domstol, der planlægger og anmoder om sit budget uafhængigt.

Der er vedtaget en ny etisk kodeks for dommere. I februar 2021 blev en ny retsetisk kodeks⁹ vedtaget af den retsetiske kommission¹⁰. Den erstattede den, der har været gældende siden 1995, og som i flere henseender var blevet forældet. Navnlig er den nye kodeks udformet som et sæt principper i stedet for detaljerede adfærdsregler, og den omhandler ikke længere situationer, der nu er omfattet af love eller administrative bestemmelser. Kommissionen behandler i gennemsnit mellem ti og 20 sager om påståede etiske overtrædelser om året. Mens kommissionen træffer afgørelse i simple sager, henvises mere alvorlige overtrædelser til det retlige disciplinærråd med henblik på afgørelse og disciplinære foranstaltninger. I 2020 blev et medlem af dommerstanden disciplineret for overtrædelse af restriktioner i forbindelse med covid-19-pandemien¹¹.

⁴ Domstolsrådet, pressemeddelelse af 16. april 2021: The procedure for selecting candidates for the position of a judge has been improved.

⁵ Oplysninger indhentet i forbindelse med landebesøget i Letland.

⁶ Domstolsrådets strategi for 2021-2025, 12. marts 2021.

⁷ I punkt 16 i sin udtalelse nr. 4 udtaler Europarådets rådgivende dommerkomité (CCJE), at domstolsmyndigheden bør spille en vigtig rolle i eller selv være ansvarlig for at tilrettelægge og føre tilsyn med uddannelsen. Følgelig og i overensstemmelse med henstillingerne i European Charter on the Statute for Judges går CCJE ind for, at disse ansvarsområder i hvert enkelt land ikke overdrages til justitsministeriet eller nogen anden myndighed, der er ansvarlig over for den lovgivende eller den udøvende magt, men til domstolene selv eller en anden uafhængig instans (herunder en kommission for retslige tjenester).

⁸ I henhold til artikel 50, stk. 5, i loven om domstolskompetence kan justitsministeriet forelægge finansministeriet det foreslåede budget, selv om domstolsrådet har afgivet en afvigende udtalelse.

⁹ Se bilag I.

¹⁰ I henhold til paragraf 91, stk. 1, i lov om domstolskompetence er den retsetiske kommission et kollegialt judicielt selvstyrende organ, hvis hovedformål er at afgive udtalelser om fortolkningen og overtrædelser af etiske regler samt at forklare reglerne for retsetik. Den består af ti dommere, der vælges af dommerkonferencen ved hemmelig afstemning.

¹¹ Oplysninger indhentet i forbindelse med landebesøget i Letland.

Kvalitet

Domstolens og anklagemyndighedens digitaliseringsniveau er højt, og der gøres en indsats for at hæve det yderligere. Som rapporteret sidste år¹² er udbredelsen af IKT i det lettiske retssystem blandt de mest avancerede i EU, navnlig hvad angår statistikker over domstolsaktiviteter og sagsforvaltning, kommunikation med parter i retssager og offentliggørelse af retsafgørelser online, hvoraf de fleste er maskinlæsbare¹³. Projektet om indførelse af et elektronisk sagsforvaltningssystem for at modernisere registreringen af proceduremæssige foranstaltninger og digitaliseringen af registrering skrider frem¹⁴. I første fase planlægger regeringen at inddrage efterforsknings- og retsprocessen, og fuld gennemførelse er planlagt til 2023¹⁵. I 2020 blev 11 retssale som led i pilotprojektet udstyret med skærme til behandling af sager online, og planen er at udstyre de fleste retssale tilsvarende inden udgangen af 2021¹⁶. Efter en forvaltningsrevision konkluderede statsrevisionen imidlertid, at programforvaltningen af projektet om det elektroniske sagsforvaltningssystem skulle forbedres¹⁷. Tilgængeligheden af sikre elektroniske kommunikationsværktøjer for anklagemyndigheden kræver stadig yderligere udvikling, navnlig med hensyn til myndighedens kommunikation med forsvarsadvokater, detentionscentre, efterforskningsmyndigheder og domstole¹⁸. Sådanne sikre elektroniske kommunikationskanaler vil understøtte en hurtigere og mere effektiv forberedelse af sagen ved retten.

Regeringen har til hensigt inden udgangen af 2024 at oprette et nyt uddannelsescenter, der skal centralisere al uddannelse i retssystemet. Uddannelse af dommere og medarbejdere ved domstolene varetages i øjeblikket af det lettiske retlige uddannelsescenter, der blev oprettet som en fond i 1995 og er baseret på en flerårig aftale. Denne institutionelle model mangler stabilitet med hensyn til den langsigtede planlægning af uddannelsen i retssystemet, da kontrakten jævnligt er genstand for offentlige udbud¹⁹. Desuden forvaltes de midler, der afsættes til uddannelse af medarbejdere ved domstolene, i øjeblikket af domstolsstyrelsen, der er en institution under justitsministeriet, med begrænset input fra dommerstanden. Domstolsrådet godkender indholdet af uddannelsesprogrammerne for dommere og ansatte ved domstolene, mens rigsadvokaten er ansvarlig for den indledende og løbende efteruddannelse af anklagere. Det nye uddannelsescenter vil blive fælles uddannelsesinstitution for dommere og anklagere samt for specialiserede efterforskere, medarbejdere ved domstolene og fuldmægtige hos anklagemyndigheden. I sin strategi for 2021-2025 bebudede domstolsrådet sit mål om at overtage uddannelsen af dommere fra den

¹² Rapport om retsstatssituationen 2020, landekapitlet om Letland, s. 5.

¹³ Figur 40, 41, 44, 45 og 47, EU's resultattavle for retlige anliggender for 2021.

¹⁴ Input fra Letland til rapporten om retsstatssituationen 2021, s. 8.

¹⁵ Input fra Letland til rapporten om retsstatssituationen 2021, s. 8.

¹⁶ Input fra Letland til rapporten om retsstatssituationen 2021, s. 8.

¹⁷ Resultaterne af forvaltningsrevisionen blev offentliggjort under titlen "Effectiveness of investigations and trials of the criminal offences in the economic and financial area" den 11. januar 2021. Se bilag I. Statsrevisionen bemærkede navnlig, at udviklingen og gennemførelsen af det elektroniske sagsforvaltningssystem burde have taget udgangspunkt i den indledende fase af efterforskningen, hvor den største mængde dokumenter genereres, i stedet for på tidspunktet for sagens behandling. Denne løsning medfører yderligere arbejde for anklagemyndigheden i forbindelse med scanning af dokumenter, der genereres af efterforskningsinstitutionerne, i det mindste frem til 2024, hvor efterforskningsinstitutionerne vil tilslutte sig det elektroniske sagsforvaltningssystem for straffesager.

¹⁸ Figur 43, EU's resultattavle for retlige anliggender for 2021.

¹⁹ Dette spørgsmål blev rejst af regeringen og andre interessenter i forbindelse med landebesøget i Letland.

udøvende magt²⁰, og dets deltagelse i oprettelsen og forvaltningen af uddannelsescenteret ville udgøre en mulighed for at opfylde dette mål. Oprettelsen af et uddannelsescenter vil give uddannelsen mere institutionel og finansiell stabilitet og yderligere øge kvaliteten i det lettiske retssystem. Det nye uddannelsescenter skal efter planen anlægge en tværfaglig uddannelsesstrategi og dække alle fagfolk, der er involveret i retsplejen, hvilket er i overensstemmelse med Europa-Kommissionens strategi for uddannelse af retsvæsenets aktører i EU for 2021-2024 og konklusionerne fra Rådet for Den Europæiske Union om fremme af uddannelsen af retsvæsenets aktører²¹. Det er vigtigt, at retsvæsenet (dommere og anklagere) selv inddrages i forvaltningen af, tilsynet med og fastsættelsen af prioriteter for det nye uddannelsescenter i overensstemmelse med europæiske standarder²².

Den nyoprettede økonomiske domstol er ved at være klar til at behandle sager. Domstolen har kompetence til at behandle visse typer civile sager²³ samt korruptionssager og sager i forbindelse med økonomisk og finansiell kriminalitet. Det er planen, at domstolen skal have ti dommere²⁴ og 21 administrative assistenter²⁵. Den økonomiske domstol begyndte sit arbejde den 31. marts 2021, og indtil videre er ni ud af de ti dommere med forskellig faglig (herunder finansiell) baggrund, men hvoraf ingen tidligere har været dommere, blevet udnævnt efter den nye udvælgelsesprocedure, der er omtalt ovenfor²⁶. Med henblik på at yde professionel støtte til de nye dommere ved den økonomiske domstol har domstolsrådet sørget for mentorstøtte²⁷. De har hver især fået tilknyttet en mentor og tilbud om specialiseret uddannelse i lovgivning vedrørende hvidvaskning af penge samt handels-, konkurrence- og finansret. Der er planlagt uddannelse i forsikringsager i andet halvår af 2021. Det forventes, at den økonomiske domstol vil behandle 250-500 sager om året²⁸, hvilket vil kræve tilstrækkelige ressourcer til både personale og uddannelse, således at komplekse økonomiske og finansielle sager kan håndteres effektivt²⁹. Justitsministeriet følger tæt udviklingen i

²⁰ Domstolsrådets strategi for 2021-2025, 12. marts 2021. Se også afsnittet om uafhængighed ovenfor.

²¹ Rådets konklusioner af 10. marts 2021 om styrket uddannelse af retsvæsenets aktører støtter Europa-Kommissionens strategi for uddannelse af retsvæsenets aktører for 2021-2024 af 2. december 2020 (COM(2020) 713 final) og bekræfter, at "europæisk uddannelse af retsvæsenets aktører bør være rettet mod alle fagfolk inden for retsplejen, dvs. dommere, anklagere, retsvæsenets personale og øvrige aktører inden for retsvæsenet", og fremhæver "den tværfaglige tilgang, som bør anlægges i uddannelsen af retsvæsenets aktører".

²² I punkt 16 i sin udtalelse nr. 4 af 27. november 2003 udtaler Europarådets rådgivende dommerkomité (CCJE), at domstolsmyndigheden bør spille en vigtig rolle i eller selv være ansvarlig for at tilrettelægge og føre tilsyn med uddannelse. De ni grundlæggende principper for uddannelse af retsvæsenets aktører, som Det Europæiske Netværk for Uddannelse af Dommere og Anklagere (EJTN) vedtog i 2016, gentager betydningen af de øverste judicielle myndigheders støtte til uddannelsesprocessen.

²³ Disse omfatter tvister i forbindelse med investeringer, overtrædelser af konkurrenceretten, selskabers retsforhold, finansiell sikkerhedsstillelse og genforsikringsaftaler, transaktioner med finansielle instrumenter, likvidation og kreditinstitutters insolvens.

²⁴ Dommerne udvælges blandt højtstående fagfolk med erfaring inden for enten handels- eller strafferet. Efter en prøvetid på tre år træffer parlamentet afgørelse om, hvorvidt dommerne skal udnævnes på permanent basis. I løbet af det første år vil to erfarne dommere fra både handelsdomstole og straffedomstole vejlede hver ny dommer ved domstolen i økonomiske sager. Pr. 15. juni 2021 havde domstolen modtaget 17 civile sager og 89 straffesager, og de første retsmøder er berammet til udgangen af 2021.

²⁵ Den økonomiske domstol har ikke sit eget budget. Den yderligere finansiering på ca. 1,2 mio. EUR blev tilføjet til det samlede budget for alle domstole.

²⁶ Se afsnittet om uafhængighed ovenfor. En dommer skal stadig aflægge ed.

²⁷ Domstolsrådet: "Call for the support of judges of the Economic Court and their mentors", 16. marts 2021.

²⁸ Oplysninger udleveret af den økonomiske domstol i forbindelse med landebesøget i Letland.

²⁹ Anbefaling CM/Rec(2010)12 fra Europarådets Ministerkomité, punkt 33, hvori Ministerkomitéen opfordrer til, at hver stat afsætter tilstrækkelige ressourcer, faciliteter og udstyr til domstolene, således at de kan

forbindelse med domstolens virksomhed og agter at tage situationen op til fornyet overvejelse efter det første driftsår³⁰.

Domstolsrådet mangler ressourcer. I rapporten om retsstatssituationen 2020 blev det konstateret, at domstolsrådet trods erhvervelse af nye beføjelser oplever mangel på menneskelige ressourcer, hvilket kan hindre udøvelsen af dets nye beføjelser³¹. Siden da er der ikke sket nogen udvikling med hensyn til finansielle og menneskelige ressourcer³². En af den øverste domstols budgetprioriteter for 2022-2024 er at opbygge domstolsrådets kapacitet ved at oprette yderligere en rådgiver- og en konsulentstilling.

Effektivitet

Retssystemet forblev effektivt på trods af udfordringerne i forbindelse med covid-19-pandemien. Generelt er varigheden, målt i gennemløbstid, af civil-, handels- og forvaltningsretlige retssager fortsat gennemsnitlig eller kortere end gennemsnittet for EU. Antallet af verserende sager, som allerede er blandt de laveste i EU, viser en let faldende tendens³³. Gennemførelsesprocenten er fortsat over 100 %, hvilket betyder, at domstolene er i stand til at håndtere de indkomne sager³⁴. Der kunne konstateres yderligere fremskridt med hensyn til den gennemsnitlige sagsbehandlingstid i sager om hvidvaskning af penge, som faldt yderligere til 212 dage i 2019 (303 i 2018)³⁵. Den gennemsnitlige sagsbehandlingstid forblev stabil i 2020 med et lille fald i civil-, straffe- og forvaltningsretlige sager ved domstole i første instans og en lille stigning i civil- og strafferetlige sager i anden instans³⁶. I februar 2020 opfordrede domstolsrådet den øverste domstol til at nedsætte en arbejdsgruppe til at analysere årsagerne til lange sagsbehandlingstider for civil- og strafferetlige og administrative sager. Arbejdsgruppen forelagde tre rapporter for domstolsrådet om procesreglementet og konkluderede, at selv om hver type procedure frembyder særlige udfordringer, fungerer dommerne som facilitator af alle procedurer, og der bør derfor lægges vægt på deres uddannelse³⁷.

II. RAMME FOR BEKÆMPELSE AF KORRUPTION

Den retlige og institutionelle ramme for forebyggelse og retsforfølgelse af korruption er i det store og hele på plads. Kontoret for forebyggelse og bekæmpelse af korruption (KNAB) er et særligt organ med kompetence til at efterforske korruptionsrelaterede lovovertrædelser og forebygge korruption. Anklagemyndigheden fører tilsyn med KNAB's efterforskning forud for retssager, som vedrører korruptionsrelateret kriminalitet. Andre institutioner med kompetence med hensyn til bekæmpelse af korruption er det statslige politi, som efterforsker

fungere i overensstemmelse med de standarder, der er fastsat i artikel 6 i konventionen, og dommerne kan arbejde effektivt.

³⁰ Oplysninger indhentet i forbindelse med landebesøget i Letland.

³¹ Rapport om retsstatssituationen 2020, landekapitlet om Letland, s. 1 og 4.

³² Rådet udfører fortsat sine opgaver med hjælp fra kun fire tjenestemænd. Oplysninger udleveret af domstolsrådet i forbindelse med landebesøget i Letland.

³³ Figur 6-16, EU's resultattavle for retlige anliggender for 2021.

³⁴ Figur 11-13, EU's resultattavle for retlige anliggender for 2021.

³⁵ Figur 22, EU's resultattavle for retlige anliggender for 2021.

³⁶ Fra 2018 til 2019 faldt den gennemsnitlige sagsbehandlingstid ved førsteinstansretterne fra 244 til 239 dage i civilretlige sager, fra 164 til 153 dage i straffesager og fra 304 til 248 dage i forvaltningsretlige sager. Ved domstole i anden instans steg den fra 130 til 136 dage i civilretlige sager og fra 99 til 110 dage i straffesager og faldt fra 194 til 192 dage i forvaltningsretlige sager. Data fra domstolsstyrelsen.

³⁷ Input fra Letland til rapporten om retsstatssituationen 2021, s. 10.

korruption i private institutioner og svig, den interne sikkerhedstjeneste, som efterforsker korruptionsrelaterede strafbare handlinger, der begås af tjenestemænd i institutioner under indenrigsministeriet, den statslige skatteadministrations interne sikkerhedstjeneste, som efterforsker strafbare handlinger begået af embedsmænd ved den statslige skatteadministration, og det statslige grænsepoliti, som efterforsker korruption, der involverer embedsmænd fra det statslige grænsepoliti.

Opfattelsen blandt eksperter og virksomhedsledere er, at korruptionsniveauet i den offentlige sektor fortsat er relativt højt. I Transparency Internationals korruptionsindeks for 2020 ligger Letlands score på 57/100, og Letland er nr. 12 i EU og nr. 42 på verdensplan³⁸. Denne opfattelse har været forholdsvis stabil³⁹ i de seneste fem år⁴⁰.

En ny handlingsplan for forebyggelse af korruption er under udarbejdelse. Kontoret for forebyggelse og bekæmpelse af korruption (KNAB) er begyndt at udarbejde handlingsplanen for forebyggelse og bekæmpelse af korruption for 2021-2024⁴¹, som forventes vedtaget i sommeren 2021⁴². Den gældende nationale lovgivning kriminaliserer korruption og dermed forbundne lovovertrædelser, herunder embedsmisbrug, indenlandsk og udenlandsk bestikkelse og handel med indflydelse⁴³.

Kontoret for forebyggelse og bekæmpelse af korruption har udvidet sin efterforskningskapacitet. Kontoret for forebyggelse og bekæmpelse af korruption (KNAB) har beføjelser til at forebygge korruption, som omfatter overvågning af interessekonflikter og finansiering af politiske partier⁴⁴ samt efterforskning af korruptionsrelaterede lovovertrædelser. KNAB har et årligt budget på ca. 6,6 mio. EUR fra statsbudgettet. Derudover modtager det årligt særlig finansiering fra justitsministeriet (fonden for konfiskation af udbyttet af kriminelle aktiviteter) på ca. 200 000 EUR til forbedring af effektiviteten af dets særlige aktiviteter i forbindelse med kriminalefterretningsoperationer⁴⁵.

³⁸ Transparency International, Corruption Perceptions Index 2020 (2021), s. 2-3. Den opfattede korruption kategoriseres som følger: lav (opfattelsen af korruption blandt eksperter og virksomhedsledere i den offentlige sektor er over 79), relativt lav (79-60), relativt høj (59-50) og høj (under 50).

³⁹ I 2015 lå scoren på 56, mens den i 2020 lå på 57. Tallet stiger/falder betydeligt, når det ændrer sig mere end 5 point, forbedres/föringes (ændringer på 4-5 point) og er forholdsvis stabilt (ændringer på 1-3 point) i de seneste fem år.

⁴⁰ Data fra Eurobarometerundersøgelsen af den opfattede korruption blandt borgere og virksomheder fra sidste år ajourføres hvert andet år. De seneste data stammer fra Særlig Eurobarometerundersøgelse 502 (2020) og fra Flash Eurobarometer-undersøgelse 482 (2019).

⁴¹ Input fra Letland til rapporten om retsstatssituationen 2021.

⁴² Planen forventes bl.a. at fokusere på at sikre forvaltningen af de menneskelige ressourcer mod korruption, mindske tolerance over for korruption og begrænse midlerne inden for politik opdelt i 69 aktiviteter. Input fra Letland til rapporten om retsstatssituationen 2021.

⁴³ Som anført i rapporten om retsstatssituationen 2020 ændrede parlamentet i juni 2019 straffeloven for at ændre definitionerne af flere lovovertrædelser i form af embedsmisbrug, bestikkelse og handel med indflydelse. De nye definitioner af bestikkelse og handel med indflydelse fjerner visse begrænsninger i omfanget af handlinger, der falder ind under definitionen af disse lovovertrædelser (Grozījumi Krimināllikumā (ændringer af straffeloven), 6. juni 2019).

⁴⁴ Herunder overvågning af gennemførelsen af loven om finansiering af politiske organisationer (partier), som blev ændret i juni 2020.

⁴⁵ For at styrke KNAB's efterforsknings-, efterretnings- og analysekapacitet med hensyn til forebyggelse og bekæmpelse af strafbar korruption og dermed forbundet hvidvaskning af penge vedtog ministerkabinetet i september 2020 bekendtgørelse nr. 576 ("Action Plan for the Prevention of Money Laundering and Terrorism and Proliferation Financing") med det formål at styrke KNAB's menneskelige ressourcer ved at tildele yderligere 19 medarbejdere (ni stillinger i 2021 og ti stillinger i 2022). Input fra Letland til rapporten om retsstatssituationen 2021.

Siden december 2020 har KNAB ansat yderligere personale⁴⁶, primært efterforskere og finansanalytikere⁴⁷. Det har også forbedret lønvilkårene for personalet for at bringe dem på linje med niveauet i andre offentlige institutioner⁴⁸. I 2020 indledte KNAB 39 straffesager, mens 23 sager blev overført til anklagemyndigheden⁴⁹.

Opgaven med at efterforske og retsforfølge korruptionsrelaterede lovovertrædelser er fortsat delt mellem forskellige myndigheder. Anklagemyndigheden fører tilsyn med efterforskninger forud for retssager af korruptionsrelaterede lovovertrædelser, som udføres af kontoret for forebyggelse og bekæmpelse af korruption⁵⁰. Siden begyndelsen af 2021 har anklagemyndigheden behandlet 204 sager, og 7 mio. EUR i ulovlige midler er blevet konfiskeret⁵¹. Manglen på menneskelige ressourcer i forhold til arbejdsbyrden er en udfordring for kontoret⁵². Den interne sikkerhedstjeneste opdager, forebygger og efterforsker forbrydelser begået af embedsmænd og ansatte under indenrigsministeriet, herunder det statslige politi⁵³. Det statslige politi har regler om integritet⁵⁴. I 2020 overdrog det statslige grænsepoliti 29 straffesager til anklagemyndigheden med forslag om at indlede strafferetlig forfølgning, herunder en sag, der involverer en embedsmand fra det statslige grænsepoliti⁵⁵. Mellem 2020 og 2021 var der 14 straffesager, der involverede embedsmænd fra den statslige

⁴⁶ Først i 2020 har KNAB fået besat 137 ud af 152 stillinger (15 stillinger var ledige).

⁴⁷ Disse stillinger afventer i øjeblikket endelig godkendelse.

⁴⁸ Det månedlige vederlag til KNAB's tjenestemænd forhøjes med 21 % i 2021, med 28 % i 2022 og med 37 % i 2023 (i forhold til 2020). Input fra Letland til rapporten om retsstatssituationen 2021 og oplysninger indhentet i forbindelse med landebesøget i Letland.

⁴⁹ Samme år blev der beslaglagt 21,2 mio. EUR, herunder værdien af 13 faste ejendomme, og 11 sager om korruption blev afgjort (hvorved 38 personer blev fundet skyldige).

⁵⁰ Kontoret har 497 ansatte, hvoraf 70 er anklagere. Siden januar 2021 er der blevet oprettet to nye enheder, hvoraf den ene beskæftiger sig med told og skat og den anden med offentlig økonomisk kriminalitet, hovedsagelig omfattende sager, samt korruption. Der er også en tværgående støtteenhed med 22 anklagere og to dataanalytikere. I 2020 blev en stor mængde digitale data beslaglagt, og på trods af den interne ekspertise udgør dekryptering og analyse af data en udfordring for kontoret.

⁵¹ I 2020 blev der udstedt 13 bøder på i alt 300 000 EUR ud over idømmelse af fængsel og samfundstjeneste. Samme år blev to udenlandske bestikkelsessager efterforsket. En sag om svig i forbindelse med offentlige indkøb, som involverede en højtstående administrativ medarbejder og en juridisk person (som fik en bøde på 77 000 EUR), blev afgjort i 2020, og en anden sag verserer stadig. Input fra Letland til rapporten om retsstatssituationen 2021.

⁵² Anklageres arbejdsbyrde varierer meget og omfatter i nogle tilfælde flere hundrede sager (se fodnoten nedenfor om statsrevisionen). Input fra Letland til rapporten om retsstatssituationen 2021.

⁵³ I 2020 indledte den interne sikkerhedstjeneste 12 straffesager, og 12 sager blev overdraget til anklagemyndigheden (24 tjenestemænd fra det statslige politi, statens brandvæsen og redningstjeneste og det statslige grænsepoliti var involveret i disse straffesager).

⁵⁴ Nærmere bestemt en etisk kodeks (med bestemmelser om interessekonflikter og eksterne stillinger, jf. bilag I), rotation af personale samt specifik uddannelse i etik og forebyggelse af korruption. I 2020 blev der nedsat en etisk kommission med kompetence til at rådgive medarbejdere om etiske spørgsmål og overvåge gennemførelsen af adfærdskodeksen. Oplysninger indhentet i forbindelse med landebesøget i Letland.

⁵⁵ I 2020 blev der indledt 32 straffesager i forbindelse med korrupte aktiviteter i det statslige grænsepoliti. Der blev indledt straffesager mod 31 personer, hvoraf en var embedsmand i det statslige grænsepoliti. 29 straffesager blev sendt til anklagemyndigheden med forslag om at indlede strafferetlig forfølgning. Ud af de straffesager, der blev sendt til retsforfølgelse i 2020, blev enkeltpersoner i 13 straffesager retsforfulgt ved at indgå en aftale med en anklager om tilståelse og strafudmåling, i syv straffesager blev en anklagers påstand stadfæstet ved dom, fem straffesager føres i øjeblikket ved retten, ved tre straffesager er personer blevet idømt fængselsstraf, og en sag er blevet indstillet af anklagemyndigheden.

skatteadministration, herunder bestikkelse og organiseret kriminalitet, der involverede højtstående embedsmænd⁵⁶.

En handlingsplan har til formål at imødekomme statsrevisionens henstillinger om at forbedre kvaliteten af efterforskningen og retsforfølgelsen af økonomisk og finansiell kriminalitet. I december 2020 offentliggjorde statsrevisionen resultaterne af sin performancegennemgang af effektiviteten af efterforskningen og retsforfølgelsen af strafbare handlinger på det økonomiske og finansielle område⁵⁷ og fremsatte henstillinger med henblik på at forbedre anklagemyndighedens operationelle effektivitet⁵⁸. Et af resultaterne af resultatgennemgangen var, at selv om der ikke er mangel på ressourcer hos anklagemyndigheden, er der plads til forbedringer med hensyn til ledelse, ledelsesstruktur, ansvarsfordeling mellem forskellige kontorer og anklageres specialisering⁵⁹. I april 2021 godkendte kriminalitetsforebyggelsesrådet, et statsligt rådgivende organ, med inddragelse af rigsadvokaten en toårig handlingsplan for at imødekomme statsrevisionens henstillinger⁶⁰.

Letland udvikler fortsat sin integritetsramme for forebyggelse af interessekonflikter, mens restriktioner på aktiviteter efter ansættelsesforholdets ophør er næsten uændrede⁶¹. En række ændringer af loven om forebyggelse af interessekonflikter i offentlige tjenestemænds aktiviteter⁶² afventer endelig godkendelse i parlamentet⁶³. I januar 2021 trådte

⁵⁶ I 2020 blev 12 personer idømt fængselsstraffe, 13 blev idømt bøder og 13 samfundstjeneste. Oplysninger indhentet i forbindelse med landebesøget i Letland.

⁵⁷ Statsrevisionen: Performance audit Effectiveness of investigations and trials of the criminal offences in the economic and financial area, 23. december 2020. Revisionen blev gennemført i samarbejde med Organisationen for Økonomisk Samarbejde og Udvikling (OECD), som fremlagde sammenlignelige oplysninger om organiseringen af anklagemyndighederne i udvalgte lande. OECD: Performance of the Prosecution Services in Latvia — A Comparative Study, 11. januar 2021.

⁵⁸ Statsrevisionen anbefalede navnlig, at der burde opnås fælles forståelse mellem anklagerne og efterforskerne med hensyn til kvaliteten af det bevismateriale, der kræves for effektivt at kunne foretage retsforfølgelse i sager om økonomisk og finansiell kriminalitet. Pressemeddelelse fra statsrevisionen: The State Audit Office calls on the investigating institutions and the Prosecutor's Office to cooperate closely, 11. januar 2021.

⁵⁹ Pressemeddelelse fra statsrevisionen: The State Audit Office concludes that a more organised work of the Prosecutor's Office would improve the quality, 11. januar 2021. Anklagemyndigheden analyserer ikke oplysninger om anklagerens arbejdsbyrde, men disse data blev indsamlet af statsrevisionen, som konstaterede store variationer, fra 200 og helt op til 2 000 straffesager pr. anklager (data fra marts 2020). Statsrevisionen: Does the operation of the Prosecutor's Office of the Republic of Latvia require any improvements?, 11. januar 2021, s. 21-22.

⁶⁰ Pressemeddelelse fra statsrevisionen: Plan to implement the SAO's recommendations for streamlining prosecution of economic and financial crimes, 15. april 2021.

⁶¹ Som omtalt i rapporten om retsstatssituationen 2020 ændrede parlamentet i oktober 2019 loven om forebyggelse af interessekonflikter i forbindelse med handlinger foretaget af bl.a. offentligt ansatte for at forbyde parlamentsmedlemmer, regeringsmedlemmer og parlamentssekretærer at modtage vederlag for de poster, de har i foreninger, fonde og sociale virksomheder. Med ændringen tackler man bekymringerne over visse embedsmænd, der blev aflønnet af organisationer inden for politisk rådgivning og lobbyarbejde, og som dermed kunne anses for at have interessekonflikter.

⁶² Law on Prevention of Conflict of Interest in Activities of Public Officials (<https://likumi.lv/ta/en/en/id/61913-on-prevention-of-conflict-of-interest-in-activities-of-public-officials#:~:text=The%20purpose%20of%20this%20Law,the%20actions%20of%20the%20public>).

⁶³ Nærmere bestemt om 1) at regulere proceduren for indberetning af aktiver, 2) indberetninger af aktiver indgivet af medlemmer af bestyrelsen for videregående uddannelsesinstitutioner og bestyrelsesmedlemmer i offentlige personers kapitalselskaber eller personer, som repræsenterer offentlige personers interesser, og 3) forbud mod, at ledere af kommunalbestyrelser og deres stedfortrædere modtager betaling for poster i foreninger, fonde og sociale virksomheder. Som de lettiske myndigheder har rapporteret, vedtog Parlamentet i juni 2021 ændringer, der skal sikre, at alle politiske tjenestemænd (med undtagelse af medlemmer af ministerkabinetet og parlamentssekretærer) får skriftlig tilladelse fra en overordnet til at varetage bijob.

der ændringer i kraft i definitionen af, hvilke offentligt ansatte der er omfattet af loven, således at den nu også omfatter medlemmer af det nationale råd for elektroniske massemedier⁶⁴. I juli 2020 trådte der også et forbud i kraft mod, at medlemmer af parlamentet og regeringen og parlamentssekretærer modtager betaling for poster i foreninger, fonde eller sociale virksomheder, der har modtaget støtte fra regeringen⁶⁵. Parlamentet drøfter i øjeblikket, om dette forbud skal udvides til at omfatte ledere af kommunalbestyrelser og deres stedfortrædere. Der findes ikke mange restriktioner, der har til formål at forebygge interessekonflikter, og udviklingen siden 2018 har været begrænset⁶⁶.

Lobbyvirksomhed er fortsat ureguleret, mens lovforslaget herom fortsat drøftes i parlamentet⁶⁷. Til dato findes der ingen regler om gennemsigtighed i lobbyvirksomhed⁶⁸, og der er kun rapporteret om nogle få tilfælde af frivillig offentliggørelse af møder mellem offentlige repræsentanter og lobbyister⁶⁹. I januar 2021 godkendte parlamentets udvalg for forsvar, indre anliggender og forebyggelse af korruption et sæt principper om åbenhed og gennemsigtighed, der skitserer lobbylovens fremtidige indhold og anvendelsesområde⁷⁰. Ifølge disse principper skal loven bl.a. omfatte en bred definition af interesserepræsentanter, et enkelt obligatorisk lobbyregister og sanktioner⁷¹. Desuden skal loven omfatte aktiviteter, der påvirker beslutninger truffet af parlamentsmedlemmer, lokale og nationale regeringer, lovgivende organer og topledere⁷². Forslaget var genstand for en offentlig høring i begyndelsen af 2021, selv om der ikke er fastsat en dato for vedtagelse i parlamentet⁷³. Ikke desto mindre har alle offentlige institutioner nu en etisk kodeks med et særligt kapitel om lobbyvirksomhed. Tilsyn med og gennemførelse af etiske kodekser henhører under betroede etiske personers kompetence, hvilket er en midlertidig etårig post, der varetages af en udvalgt medarbejder i hver institution.

⁶⁴ <https://likumi.lv/ta/id/319526-grozijumi-likuma-par-interesu-konflikta-noversanu-valsts-amatpersonu-darbiba>.

⁶⁵ Ibid.

⁶⁶ Parlamentet har vedtaget ændringer i loven om forebyggelse af interessekonflikter i forbindelse med offentlige tjenestemænds aktiviteter, der præciserer definitionen af slægtninge til en tjenestemand, tillader videnskabeligt og veterinært arbejde uden særlige tilladelser, præciserer begrænsninger på modtagelse af donationer og pligter som offentligt ansat, pålægger en offentligt ansat en forpligtelse til at berigtige sin indberetning, senest en måned efter at den administrative eller strafferetlige afgørelse, hvorved den pågældende er blevet straffet for at angive falske oplysninger i indberetningen, er trådt i kraft, samt at offentligt ansatte pålægges en pligt til at indberette kendte, påståede tilfælde af korruption. Ændringerne trådte i kraft den 3. februar 2021. Desuden har parlamentet vedtaget ændringer til loven om forebyggelse af interessekonflikter i forbindelse med offentligt ansattes aktiviteter, der supplerer den med et kapitel om administrative overtrædelser inden for forebyggelse af korruption og kompetence i sager om administrative overtrædelser, bl.a. ved at give den statslige skatteadministration ret til at udelukke offentligt ansatte fra embedet (i op til 2 år) for at indgive falske oplysninger i en offentlig ansats indberetning eller for ikke at indgive indberetningen efter en advarsel fra den offentlige myndighed, der har ret til at forlange indgivelse af indberetningen. Ændringerne trådte i kraft den 1. juli 2020. Input fra Letland til rapporten om retsstatssituationen 2021.

⁶⁷ Rapport om retsstatssituationen 2021, landekapitlet om Letland, s. 8 og 9.

⁶⁸ I 2020 har arbejdsgruppen om udarbejdelse af en lov om gennemsigtighed i lobbyvirksomhed, der blev nedsat i parlamentet i oktober 2019, indledt arbejdet på et lovforslag.

⁶⁹ Den 21. januar 2021 lancerede borgmesteren i Riga, Mārtiņš Staķis, frivilligt et offentligt register over sine møder med lobbyister. Også ministeren for miljø og regionaludvikling offentliggør oplysninger om lobbyvirksomhed. Oplysninger indhentet i forbindelse med landebesøget i Letland.

⁷⁰ Input fra Letland til rapporten om retsstatssituationen 2021.

⁷¹ Oplysninger indhentet i forbindelse med landebesøget i Letland.

⁷² Oplysninger indhentet i forbindelse med landebesøget i Letland.

⁷³ Oplysninger indhentet i forbindelse med landebesøget i Letland.

Whistleblowerordninger er ved at blive indført. Kontoret for forebyggelse og bekæmpelse af korruption (KNAB) er myndigheden med kompetence til at modtage og behandle indberetninger fra whistleblowere om påståede strafbare handlinger i forbindelse med korruption og interessekonflikter, som statskancelliet og enhver anden kompetent myndighed modtager. I 2020 modtog statskancelliet 517 generelle klager, herunder 122, der blev betegnet som whistleblowerindberetninger (sammenlignet med 119 i 2019). I 2020 modtog KNAB i alt 53 whistleblowerindberetninger, hvoraf 13 blev anerkendt som sådanne, 17 blev overført til andre kompetente myndigheder, og 23 ikke blev anerkendt som whistleblowerindberetninger⁷⁴. Til dato har visse enheder ikke modtaget indberetninger fra whistleblowere, hvorfor indsatsen til oplysning om denne indberetningskanal fortsætter⁷⁵.

Regeringen har udstedt retningslinjer for håndtering af den øgede risiko for korruption i forbindelse med offentlige indkøb relateret til covid-19-pandemien. I maj 2020 udarbejdede regeringen en række retningslinjer for, hvordan man kan mindske risikoen for korruption gennem den eksisterende lovgivning om offentlige indkøb. Statsrevisionen har gennemført en række revisioner af kriseudgifterne i forbindelse med covid-19, der dækkede over 90 % af de midler, der blev brugt til dette formål i 2020⁷⁶. Som en ny praksis ventede statsrevisionen ikke på, at de reviderede enheder fremsendte deres regnskaber, men fremsatte sine revisionsanbefalinger umiddelbart efter, at udgifterne var afsluttet, så henstillingerne kunne gennemføres hurtigt⁷⁷.

III. MEDIEPLURALISME OG MEDIEFRIHED

Letlands retlige ramme er baseret på en række forfatningsmæssige garantier og lovgivningsmæssige foranstaltninger såsom loven om elektroniske massemedier. Der er vedtaget lovgivning til gennemførelse af direktivet om audiovisuelle medietjenester. Loven om pressen og andre massemedier giver pressen ret til at få adgang til oplysninger, som statslige organer og offentlige organisationer ligger inde med, og forbyder censur. Adgang til offentlig information er også sikret ved loven om informationsfrihed⁷⁸. Det nationale råd for elektroniske massemedier, som er Letlands medietilsynsmyndighed, er oprettet ved og fungerer i overensstemmelse med loven om elektroniske massemedier⁷⁹.

Medietilsynsmyndighedens uafhængighed er blevet styrket, men dens beføjelser er blevet indskrænket. I december 2020 vedtog parlamentet loven om ændring af loven om elektroniske massemedier for at gennemføre det reviderede direktiv om audiovisuelle medietjenester, som styrker medietilsynsmyndighedens uafhængighed. Loven indeholder navnlig en ny bestemmelse om, at medietilsynsmyndigheden hverken må søge eller modtage instrukser fra nogen anden myndighed⁸⁰. Loven fastsætter også, at de midler,

⁷⁴ Input fra Letland til rapporten om retsstatssituationen 2021.

⁷⁵ Oplysninger indhentet i forbindelse med landebesøget i Letland.

⁷⁶ Statsrevisionen: Auditing COVID-19 emergency spending — Completed Audits. Blandt de 41 henstillinger, der blev fremsat frem til maj 2021 på dette område, vedrørte de fleste behovet for at etablere en forbindelse mellem udgifterne og konsekvenserne af covid-19-pandemien, ulige vilkår for støttemodtagerne og for store administrative byrder i forbindelse med adgang til midler.

⁷⁷ Oplysninger indhentet i forbindelse med landebesøget i Letland.

⁷⁸ Lov om informationsfrihed (<https://likumi.lv/ta/en/id/50601>).

⁷⁹ Journalister uden Grænsers internationale pressefrihedsindeks for 2021 placerer Letland på 22.-pladsen (nr. 12 blandt EU-medlemsstaterne) ud af 180 overvågede lande, hvilket er samme placering som i 2020. Se Journalister uden Grænsers, Letland.

⁸⁰ Lov om ændring af loven om elektroniske massemedier (<https://likumi.lv/ta/id/318739-grozijumi-elektronisko-plassazinas-lidzeklu-likuma>).

medietilsynsmyndigheden behøver for at udføre sine opgaver, herunder deltagelse i arbejdet i Gruppen af Europæiske Tilsynsmyndigheder for Audiovisuelle Medietjenester, skal tildeles over statsbudgettet. Efter ikrafttrædelsen af den nye lov om offentlige elektroniske massemedier og forvaltningen heraf⁸¹ i december 2020 er medietilsynsmyndigheden imidlertid ikke længere ansvarlig for tilsynet med public service-mediernes drift. Med den nye lov blev der oprettet to nye uafhængige myndigheder til dette formål — rådet for offentlige elektroniske massemedier og ombudsmanden for offentlige elektroniske massemedier — med det formål at sikre uafhængighed og fremme kvaliteten af offentlige elektroniske medier. I maj 2021 blev de første tre medlemmer af rådet for offentlige elektroniske massemedier foreslået, og de afventer nu Parlamentets endelige godkendelse.

Offentlighedens adgang til oplysninger om medieejerskab giver anledning til bekymring. Som beskrevet i rapporten om retsstatssituationen 2020 blev der med ændringerne i loven om elektroniske massemedier indført nye bestemmelser om gennemsigtighed i medieejerskab⁸². De forpligter potentielle tjenesteudbydere til at indsende oplysninger om deres reelle ejere til det nationale råd for elektroniske massemedier og eksisterende tjenesteudbydere til at indsende oplysninger om eventuelle ændringer i kredsen af reelle ejere. Indikatoren for gennemsigtighed i medieejerskab fra observatoriet for mediepluralisme (MPM) 2021 registrerer imidlertid fortsat høj risiko, da medievirksomheder ikke er forpligtet til at offentliggøre deres ejerskabsstrukturer direkte over for offentligheden og uden betaling⁸³. Eftersom alle virksomheder, der er registreret i Letland, herunder medievirksomheder, er forpligtet til at oplyse virksomhedsregistret om reelle ejere, bevarer offentligheden muligheden for at indhente disse oplysninger fra dette register. Koncentrationen af nyhedsmedier anses for at være høj, navnlig på grund af den høje koncentration i forskellige delsektorer i mediebranchen⁸⁴.

Myndighederne har taget skridt til at håndtere covid-19-pandemiens indvirkning på medierne. For at afbøde pandemiens økonomiske konsekvenser har den lettiske regering afsat ca. 3,5 mio. EUR til mediesektoren i 2020. Der blev fordelt midler til dækning af faste omkostninger og til indholdsskabende projekter, herunder projekter omhandlende analytisk og undersøgende journalistik⁸⁵.

Desuden blev der givet udtryk for visse betænkeligheder med hensyn til journalisters adgang til oplysninger under covid-19-pandemien. Der findes retlige garantier for retten til adgang til oplysninger og beskyttelse af journalister. Der blev dog udtrykt bekymring over tilgængeligheden af oplysninger under covid-19-pandemien, navnlig da journalister ikke var i stand til at deltage i regeringsmøderne i modsætning til tidligere, hvor de som regel var til stede på åbne møder⁸⁶.

⁸¹ Lov om offentlige elektroniske massemedier og forvaltningen heraf (<https://likumi.lv/ta/id/319096-sabiedrisko-elektronisko-plassazinas-lidzeklu-un-to-parvaldibas-likums>).

⁸² Lov om ændring af loven om elektroniske massemedier (<https://likumi.lv/ta/id/315661-grozijumi-elektronisko-plassazinas-lidzeklu-likuma>).

⁸³ Observatoriet for mediepluralisme 2021, Letland, s. 12.

⁸⁴ Observatoriet for mediepluralisme 2021, Letland, s. 12. F.eks. udgør top-4's markedsandel for audiovisuelle medier 56 %, Top-4-radioejerers markedsandel udgør 71 %, mens top-4 har 53 % af markedsandelen for onlinenyhedsmedier.

⁸⁵ Rapport om retsstatssituationen 2020, landekapitlet om Letland, s. 7.

⁸⁶ Journalister uden Grænser, Letland. Som hovedregel er kabinettets møder åbne, og repræsentanter for medierne og ikkestatslige organisationer kan deltage i åbne møder, ligesom enhver kan følge dem via livestreaming.

Journalister synes fortsat at blive udsat for personlige angreb online. I slutningen af 2020 og i 2021 har Europarådets platform til fremme af beskyttelse af journalistik og journalisters sikkerhed ikke registreret nogen advarsler vedrørende Letland⁸⁷. Ikke desto mindre ser det ud til, at journalister fortsat udsættes for angreb i onlinemiljøet, ofte fra politikere og politiske kommunikationsvirksomheder⁸⁸.

IV. ANDRE INSTITUTIONELLE SPØRGSMÅL VEDRØRENDE DEMOKRATISK KONTROL OG BALANCE

Letland er et parlamentarisk demokrati med ét kammer, hvor forfatningsdomstolen kan foretage efterfølgende forfatningsmæssig prøvelse, også i konkrete sager på grundlag af en forfatningsretlig klage. Lovforslag kan forelægges parlamentet af præsidenten, regeringen, parlamentets udvalg, mindst fem medlemmer af parlamentet eller en tiendedel af vælgerkorpset. Ud over retssystemet spiller også ombudsmandsinstitutionen, der fungerer som national menneskerettighedsinstitution, og civilsamfundet en rolle i systemet med demokratisk kontrol og balance.

Der er vedtaget foranstaltninger til håndtering af covid-19-pandemien inden for rammerne af undtagelsestilstanden, som blev ophævet i april 2021. Den 12. marts 2020 vedtog den lettiske regering en erklæring om undtagelsestilstand, som endte den 7. april 2021⁸⁹. Erklæringen indeholdt foranstaltninger til at tackle covid-19-pandemien og blev ændret ved adskillige lejligheder⁹⁰. De ajourførte udgaver af de gældende regler på forskellige områder af samfundslivet offentliggøres på regeringens websted i konsolideret og letlæselig form, og oplysninger bliver gjort tilgængelige, når der foretages ændringer i et bestemt stykke (med fokus på én type foranstaltninger såsom uddannelse eller restauranter/barer). I juni 2020 trådte loven om håndtering af spredningen af covid-19-infektion i kraft og fastsatte grundlæggende principper for driften af offentlige myndigheder⁹¹.

Parlamentet fortsatte med at distancearbejde og gennemgik statslige foranstaltninger i forbindelse med covid-19-pandemien. Med støtte fra e-Saeima-plattformen fortsatte parlamentet sit arbejde under hele undtagelsestilstanden. Som led i sine beføjelser drøftede det regelmæssigt, først i udvalgene og derefter på plenarmødet, regeringens foranstaltninger til håndtering af covid-19-pandemien. Parlamentet kunne imidlertid kun efterfølgende godkende eller forkaste de regeringsforanstaltninger, der for størstedelens vedkommende allerede var trådt i kraft under undtagelsestilstanden, men kunne ikke ændre dem. Under de indledende drøftelser, som ombudsmanden også regelmæssigt deltog i, gav parlamentet ikke

⁸⁷ Europarådet: Platform to promote the protection of journalism and safety of journalists, afsnittet om Letland.

⁸⁸ Observatoriet for mediepluralisme 2021, s. 11.

⁸⁹ Den 16. marts 2020 informerede regeringen i henhold til fravigelsesklausulen i artikel 15 i den europæiske menneskerettighedskonvention (i det følgende kaldet "konventionen") Europarådet om, at de restriktioner, der var vedtaget som følge af undtagelsestilstanden, potentielt kunne overskride konventionens grænser for at sikre det legitime mål om "folkesundhed". Ombudsmanden har forklaret offentligheden og politikerne, at de begrænsninger, der er tilladt i henhold til fravigelsesklausulen i konventionens artikel 15, skal fortolkes snævert og kun tillade fravigelser af forpligtelserne i det omfang, det uundgåeligt kræves som følge af situationens ekstraordinære karakter. Fravigelsen blev ophævet den 10. juni 2020.

⁹⁰ Den lettiske regering (2020), Consolidated text of the Declaration of Emergency Situation.

⁹¹ Input fra Letland til rapporten om retsstatssituationen 2021, s. 20.

desto mindre regeringen vejledning i udformningen og vedtagelsen af fremtidige foranstaltninger og ændringer af eksisterende foranstaltninger⁹².

Ombudsmandsinstitutionen er blevet genakkrediteret med A-status og er fortsat med at overvåge foranstaltninger relateret til covid-19-pandemien. I december 2020 blev ombudsmandsinstitutionen genakkrediteret som "A-status"-institution i overensstemmelse med Parisprincipperne. I januar 2021 blev der under hensyntagen til henstillingerne fra underudvalget om akkreditering (GANHRI)⁹³ vedtaget ændringer af ombudsmandsloven, der fastsætter, at udnævnelsen af ombudsmanden skal godkendes af parlamentet efter forslag fra mindst ti medlemmer af parlamentet (tidligere fem medlemmer), og at samme person højst kan være ombudsmand i to mandatperioder (på fem år hver). Ombudsmanden har fortsat spillet sin rolle med hensyn til at overvåge regeringens foranstaltninger og deres indvirkning på menneskerettighederne, give udtryk for holdninger og fremsætte henstillinger til EU's og nationale politiske beslutningstagere, navnlig med hensyn til behovet for at respektere og fremme økonomiske og sociale rettigheder, retten til sundhedspleje og vigtigheden af at indgå i gennemsigtig kommunikation med offentligheden⁹⁴. Ombudsmanden overvågede også regeringens beslutninger truffet i forbindelse med covid-19-pandemien for at sikre, at restriktionerne var tilstrækkelige, og at offentligheden blev informeret rettidigt og præcist⁹⁵.

Regeringen har vedtaget retningslinjer for udvikling af et mere sammenhængende civilsamfund og tildelt finansiel støtte til NGO'er for at afbøde virkningerne af covid-19-pandemien. Civilsamfundets råderum i Letland anses stadig for at være indsnævret⁹⁶. Retningslinjerne for perioden 2021-2027⁹⁷ fastlægger de aktionslinjer, der kræver investeringer, samt den planlagte finansiering af hver enkelt aktion med henblik på at gøre borgerne mere bevidste, aktive og parate til at deltage i landets udvikling⁹⁸. I december 2020 gennemgik og godkendte ministerkabinettet en informationsrapport udarbejdet af kulturministeriet om støtte til foreninger og fonde for at afbøde de negative konsekvenser af covid-19-krisen, som konkluderede, at de finansielle konsekvenser af covid-19-pandemien forventes at påvirke omkring halvdelen af de NGO'er, der er registreret i Letland, navnlig almennyttige organisationer⁹⁹. Regeringen besluttede derfor at afsætte 600 000 EUR fra midler til uforudsete begivenheder til NGO-støtteprogrammet for at afbøde de negative konsekvenser af covid-19-pandemien i 2021. Programmet gennemføres af Society Integration

⁹² Oplysninger indhentet i forbindelse med landebesøget i Letland.

⁹³ Underudvalget om akkreditering (GANHRI) anbefalede formalisering og anvendelse af en bredere og mere gennemsigtig udvælgelses- og udnævnelsesprocedure, ændringer til sikring af uafhængige og objektive afskedigelser, behandling af en eksplicit begrænsning af muligheden for på hinanden følgende genudnævnelser og en stærkere beskyttelse mod strafferetligt og civilretligt ansvar for handlinger, som ombudsmanden i god tro har truffet i embeds medfør.

⁹⁴ Bidrag fra ENNHRI til rapporten om retsstatssituationen 2021, s. 230.

⁹⁵ Bidrag fra ENNHRI til rapporten om retsstatssituationen 2021, s. 231.

⁹⁶ Rating givet af CIVICUS i Letland. Ratingen er en skala med fem kategorier: åben, indsnævret, obstrueret, undertrykt og lukket.

⁹⁷ De nye retningslinjer, der følger op på retningslinjerne for national identitet, civilsamfund og integrationspolitik for 2012-2018, er udarbejdet af en interinstitutionel arbejdsgruppe bestående af repræsentanter for præsidentens kancelli, statskancelliet og flere ministerier under ledelse af kulturministeriet. Under to offentlige høringer, der blev afholdt i oktober 2019 og februar 2020 af Civic Alliance Latvia, fik mere end 500 deltagere lejlighed til at fremsætte forslag til udarbejdelsen af retningslinjerne. Se bilag I.

⁹⁸ Input fra Letland til rapporten om retsstatssituationen 2021, s. 21.

⁹⁹ Bidrag fra Latvian Centre for Human Rights til rapporten om retsstatssituationen 2021, s. 4-5.

Fund, som bevilger midler ved hjælp af et offentligt udbud vedrørende NGO-projekter, der skal gennemføres senest den 30. juni 2021.

Bilag I: Liste over kilder i alfabetisk rækkefølge*

* Listen over indkomne bidrag i forbindelse med høringen om rapporten om retsstatssituationen 2021 kan findes på <https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/rule-law/rule-law-mechanism/2021-rule-law-report-targeted-stakeholder-consultation>.

Centre for Media Pluralism and Media Freedom (2021), Media pluralism monitor 2021.

Civicus, Monitor tracking civic space — Latvia (<https://monitor.civicus.org/country/latvia/>).

Den lettiske regering (2020): Consolidated text of the Declaration of Emergency Situation (<https://likumi.lv/ta/id/313191-par-arkartejas-situacijas-izsludinasanu>).

Den lettiske regering (2021): Guidelines for the Development of a Cohesive and Civically Active Society for 2021-2027 (<https://ec.europa.eu/migrant-integration/?action=media.download&uuid=B9FF61AF-D647-ED7F-40DF9BEB015B4B91>).

Den retsetiske kommission (2021): Code of Judicial Ethics (https://www.at.gov.lv/files/uploads/files/9_Tieslietu_padome/Dokumenti/CODE%20OF%20JUDICIAL%20ETHICS_EN.pdf).

Det europæiske netværk af nationale menneskerettighedsinstitutioner — ENNHRI (2021): Contribution from ENNHRI to the 2021 Rule of Law Report.

Det statslige politi (2020): Code of Ethics of the State Police (<https://www.vp.gov.lv/en/ethics>).

Domstolsrådet (2021), pressemeddelelse: The procedure for selecting candidates for the position of a judge has been improved, 16. april 2021 (<https://www.at.gov.lv/en/jaunumi/par-tieslietu-padomi/the-procedure-for-selecting-candidates-for-the-position-of-a-judge-has-been-improved-10572?year=2021&month=04>).

Domstolsrådet (2021): Call for the support of judges of the Economic Court and their mentors, 16. marts 2021 (<https://www.at.gov.lv/en/jaunumi/par-tieslietu-padomi/call-for-the-support-of-judges-of-the-economic-court-and-their-mentors-10517?year=2021&month=03>).

Domstolsrådet (2021): Strategy of the Judicial Council 2021-2025, 12. marts 2021 (http://www.at.gov.lv/files/uploads/files/9_Tieslietu_padome/Dokumenti/Strategy%20of%20the%20Judicial%20Council_2021_2025_EN.docx).

Domstolsrådet (2021): The Judicial Council sets a strategic overarching goal — equal representation in the dialogue between branches of state power, 16. marts 2021 (<https://www.at.gov.lv/en/jaunumi/par-tieslietu-padomi/the-judicial-council-sets-a-strategic-overarching-goal-equal-representation-in-the-dialogue-between-branches-of-state-power-10511?year=2021&month=03>).

Europa-Kommissionen (2020): Rapport om retsstatssituationen 2020, landekapitlet om Letland.

Europa-Kommissionen (2021), EU's resultatavle for retlige anliggender.

Europarådet: Platform to promote the protection of journalism and safety of journalists, afsnittet om Letland (<https://www.coe.int/en/web/media-freedom/latvia>).

Europarådets rådgivende dommerkomité (2003): Opinion no. 4 of the Consultative Council of European Judges (CCJE) on Appropriate Initial and In-service Training for Judges at national and European Levels, 27. november 2003 (<https://rm.coe.int/1680747d37>).

Generaldirektoratet for Kommunikation (2019), Flash Eurobarometer-undersøgelse 482: Businesses' attitudes towards corruption in the EU.

Generaldirektoratet for Kommunikation (2020), Særlig Eurobarometerundersøgelse 502: Corruption.

Greco (2017): Fifth evaluation round — Evaluation Report on Latvia on preventing corruption and promoting integrity in central governments (top executive functions) and law enforcement agencies, 12. april 2017, (<https://rm.coe.int/fifth-evaluation-round-preventing-corruption-and-promoting-integrity-i/16808cdc91>).

Journalister Uden Grænser, Letland (<https://rsf.org/en/latvia>).

OECD (2021): Performance of the Prosecution Services in Latvia — A Comparative Study, 11. januar 2021 (<https://www.oecd.org/gov/performance-of-the-prosecution-services-in-latvia-c0113907-en.htm>).

Rigas byråd (2021): Lobbyregister (lobija reģistrs), 12.-25. januar 2021 (<https://www.riga.lv/lv/lobija-registrs>).

Rådet for Den Europæiske Union (2021): Rådets konklusioner om styrket uddannelse af retsvæsenets aktører, 10. marts 2021 (<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6926-2021-INIT/da/pdf>).

Statsrevisionen (2020): Performance audit Effectiveness of investigations and trials of the criminal offences in the economic and financial area, 23. december 2020 (<https://www.lrvk.gov.lv/en/audit-summaries/audit-summaries/effectiveness-of-investigations-and-trials-of-the-criminal-offences-in-the-economic-and-financial-area>).

Statsrevisionen (2021), pressemeddelelse: Plan to implement the SAO's recommendations for streamlining prosecution of economic and financial crimes, 15. april 2021 (<https://www.lrvk.gov.lv/en/news/plan-to-implement-the-saos-recommendations-for-streamlining-prosecution-of-economic-and-financial-crimes>).

Statsrevisionen (2021), pressemeddelelse: The e-case program management must be improved, 11. januar 2021 (<https://www.lrvk.gov.lv/en/news/the-e-case-program-management-must-be-improved>).

Statsrevisionen (2021), pressemeddelelse: The State Audit Office calls on the investigating institutions and the Prosecutor's Office to cooperate closely, 11. januar 2021 (<https://www.lrvk.gov.lv/en/news/the-state-audit-office-calls-on-the-investigating-institutions-and-the-prosecutors-office-to-cooperate-closely>).

Statsrevisionen (2021), pressemeddelelse: The State Audit Office concludes that a better-organised work of the Prosecutor's Office would improve the quality, 11. januar 2021 (<https://www.lrvk.gov.lv/en/news/the-state-audit-office-concludes-that-a-better-organised-work-of-the-prosecutors-office-would-improve-the-quality>).

Statsrevisionen (2021): Auditing COVID-19 emergency spending — Completed Audits, (<https://www.lrvk.gov.lv/en/covid-19/auditing-covid-19-emergency-spending/completed-audits>).

Statsrevisionen (2021): Summary of Key Audit Findings and Recommendations — Does the operation of the Prosecutor's Office of the Republic of Latvia require any improvements?, 11. januar 2021 (<https://www.lrvk.gov.lv/en/getrevisionfile/29451-x7eOREdleVjooAPJNz2qy1gsIx0fOZSw.pdf>).

Transparency International (2021): Corruption Perceptions Index 2020, Significant Changes (<https://www.transparency.org/en/cpi/2020/index/nzl>).

Bilag II: Landebesøg i Letland

Kommissionens tjenestegrene afholdt virtuelle møder i april og maj 2021 med:

- Advokatrådet
- Anklagemyndigheden
- Civic Alliance Latvia
- Delna — TI Latvia
- Den statslige skatteadministrations interne sikkerhedstjeneste
- Den økonomiske domstol
- Den øverste domstol
- Det nationale råd for elektroniske massemedier
- Det statslige grænsepoliti
- Det statslige politi
- Dommerforeningen
- Domstolsrådet
- Indenrigsministeriet
- Journalistforbundet
- Justitsministeriet
- Kontoret for forebyggelse og bekæmpelse af korruption
- Kulturministeriet
- Ombudsmandsinstitutionen
- Parlamentarisk arbejdsgruppe for udarbejdelse af en lov om gennemsigtighed i lobbyvirksomhed
- Parlamentets udvalg for forsvar, indre anliggender og forebyggelse af korruption
- Providus
- Statskancelliet
- Statsrevisionen
- Udenrigsministeriet

* Kommissionen mødtes også med følgende organisationer på en række horisontale møder:

- Amnesty International
- Center for Reproductive Rights
- CIVICUS
- Civil Liberties Union for Europe
- Civil Society Europe
- Conference of European Churches
- EuroCommerce
- European Center for Not-for-Profit Law
- European Centre for Press and Media Freedom
- European Civic Forum
- European Federation of Journalists
- European Partnership for Democracy
- European Youth Forum
- Front Line Defenders
- Human Rights House Foundation
- Human Rights Watch
- ILGA-Europe
- International Commission of Jurists

- International Federation for Human Rights
- International Planned Parenthood Federation European Network (IPPF EN)
- International Press Institute
- Netherlands Helsinki Committee
- Open Society European Policy Institute
- Philanthropy Advocacy
- Protection International
- Reporters without Borders
- Transparency International EU